

Студент 4 курсу

факультету обліку і аудиту ХНЕУ ім. С. Кузнеця

АНАЛІЗ НАДХОДЖЕНЬ ПОДАТКУ НА ЗЕМЛЮ ДО БЮДЖЕТУ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Анотація. Розкрито недоліки чинного механізму оподаткування землі, зроблено аналіз надходжень податку на землю до місцевих бюджетів України, у тому числі до бюджету Харківської області, а також надано рекомендації щодо усунення виявлених недоліків.

Аннотация. Раскрыты недостатки действующего механизма налогообложения земли, сделан анализ поступлений налога на землю в местные бюджеты Украины, в том числе в бюджет Харьковской области, а также даны рекомендации по устранению выявленных недостатков.

Annotation. The article deals with the shortcomings of the current mechanism for land taxation, the analysis of land tax proceeds to the local budgets of Ukraine and to the budget of Kharkiv region, as well as recommendations on removing the identified deficiencies.

Ключові слова: податок на землю, місцеві бюджети, місцеве самоврядування, національний дохід, майнові податки.

Побудова чіткої податкової системи – це одна з головних умов ефективного функціонування економіки і фінансів, оскільки через податки здійснюється найтісніший зв'язок між державою і суб'єктами господарювання щодо формування, розподілу й використання їх доходів. За допомогою податків і зборів забезпечується близько 90 % надходжень у центральний державний бюджет і більше 70 % – у місцевий. Таким чином, у бюджеті акумулюється 40 – 60 % національного доходу.

На сьогодні все більш актуальним в Україні є питання ефективності роботи місцевого самоврядування, надання йому фінансової незалежності, введення нових майнових податків, а отже, і поповнення їх доходного арсеналу податком на нерухоме майно. Одним із найвагоміших податків на власність є податок на землю. Головною перевагою є те, що надходження від плати за землю мають стабільний характер та від нього майже неможливо ухилитись.

Оподаткування земельних ділянок здійснюється з урахуванням господарського призначення. Існують відмінності системи оподаткування забудованих земельних ділянок, земель, що використовуються в сільському господарстві, і незабудованих земельних ділянок, що не мають сільськогосподарського призначення.

Сучасні науковці Вознюк Г. Л., Завгородній А. Г., Ковальчук Ю. Я., Кучерявенко Н. П., Романов А. Ю., Турянський Ю. І. [1 – 3] у своїх працях окреслюють методологічні засади сутності податків та їх структури, питання періодизації податків, податкового менеджменту тощо.

Податок на землю є предметом досліджень багатьох зарубіжних та вітчизняних науковців, серед яких М. Дем'яненко, Засць В. М., Кулик А. М., Пецкович М. Д., Соколенко В. А. та ін. [4 – 6].

Проте поза увагою дослідників залишилась значна кількість теоретичних питань, які потребують уточнення та застосування нових підходів до їх вирішення.

Метою дослідження є виявлення недоліків чинної системи оподаткування землі, проведення аналізу надходжень податку на землю до місцевих бюджетів України, у тому числі до бюджету

Харківської області, а також надання рекомендацій щодо усунення виявлених недоліків.

Земельний податок – це обов'язковий платіж, що стягується з власників земельних ділянок та земельних часток (паїв), а також постійних землекористувачів.

Чинний механізм нарахування та стягнення податку на землю регламентується низкою законодавчих актів, зокрема Земельним кодексом України [7], Цивільним кодексом України [8], Законом України "Про плату за землю" [9] тощо. Податок на землю хоч і є загальнодержавним податком [10], проте формує місцеві бюджети [7], тобто зараховується до бюджетів території, а не до державного бюджету. Слід зазначити, що з 1.01.2011 р. вступив у дію Податковий кодекс України [11], а це призвело до втрати чинності Закону України "Про плату за землю" [9] та Закону України "Про систему оподаткування" [10].

Нарахування громадянам сум податку здійснюється територіальними органами Міндоходів, які до 1 липня поточного року видають платникам податкове повідомлення-рішення про внесення податку. Підставою для нарахування земельного податку є дані державного земельного кадастру.

У разі припинення права власності або права користування земельною ділянкою плата за землю сплачується за фактичний період перебування землі у власності або користуванні поточному році.

Якщо право власності на земельну ділянку переходить від одного власника до іншого протягом календарного року податок сплачується попереднім власником за період з 1 січня цього

року до початку місяця, в якому втрачено право власності на зазначену ділянку. Новий власник сплачує податок, починаючи з місяця, в якому у нього виникло право власності.

При цьому територіальний орган Міндоходів надсилає податкове повідомлення-рішення про внесення податку новому власнику після отримання інформації про перехід права власності від органу виконавчої влади з питань земельних ресурсів.

Зараз процес справляння земельного податку характеризується такими проблемами: велика кількість пільг, передбачених Податковим кодексом України (після 01.01. 2011 р.); занижені ставки плати за землю для певних категорій платників; повільний процес інвентаризації земель; проблема грошової оцінки земель; користування земельними ділянками з порушенням земельного законодавства і несплатою плати за землю; питання моменту виникнення податкового зобов'язання зі сплати плати за землю; інші проблеми.

Зазначені проблеми позначаються і на обсягах надходжень плати за землю до місцевих бюджетів. Слід проаналізувати надходження плати за землю до бюджету Харківської області за 2007 – 2009 роки. Як відомо, плата за землю зараховується до загального фонду зведеного бюджету у Харківській області.

Місцеві податки і збори займають незначну частку у структурі доходів загального фонду зведеного бюджету Харківської області. Їхня частка у 2009 р. становила лише 1,52 %, що на 0,58 % менше за аналогічний показник 2007 року. Скорочення частки місцевих податків і зборів відбулось майже в усіх містах та районах Харківської області.

Скоротилася і частка єдиного податку для суб'єктів малого підприємництва у структурі дохідної частини зведеного бюджету Харківської області. Протягом 2007 – 2009 рр. даний показник скоротився на 0,9 % і становив у 2009 р. 3,49 %.

Питома вага інших доходів у структурі дохідної частини загального фонду зведеного бюджету Харківської області у 2009 р. складає 6,81 %, що на 0,88 % менше за аналогічний показник 2007 року.

Таким чином, плата за землю займає у структурі дохідної частини загального фонду зведеного бюджету Харківської області друге місце. Проте величина частки досить незначна, хоча останнім часом і спостерігається її зростання. Якщо розглянути роль плати за землю у формуванні

дохідної частини місцевих бюджетів України в цілому, то вона також невелика. Так, частка плати за землю у дохідній частині місцевих бюджетів України у 2009 р. становить лише 0,062 % [2].

Зростанню ролі плати за землю у формуванні місцевих бюджетів України та Харківської області зокрема буде сприяти вирішенню проблем щодо оподаткування землі. Доцільними є такі шляхи вирішення зазначених проблем:

перегляд підходів до надання пільг. Пільги доцільно встановлювати відповідно до об'єкта, а не платника податку;

пришвидчення інвентаризації земель і залучення до оподаткування тих земель, що використовуються, проте плата за них не стягується;

застосування оцінки земель на основі ринкової вартості земельних ділянок, що знаходяться в межах населених пунктів;

внесення змін до чинного законодавства щодо настання терміну сплати земельного податку. Так, необхідно передбачити, що зобов'язання зі сплати податку в разі відведення земельної ділянки виникає з моменту попереднього погодження місцевою радою відведення такої ділянки або погодження місця розташування об'єкта. При скасуванні такого попереднього погодження потрібно передбачити повернення фактично сплачених сум податку до місцевого бюджету. Слід також передбачити знижену ставку податку на період до дня виникнення права власності на земельну ділянку.

Наук. керівн. Волошан І. Г.

Література: 1. Загородній А. Г. Податки, збори, обов'язкові платежі : термінологічний словник / А. Г. Загородній, Г. Л. Вознюк. – 2-ге вид., випр. та доп. – Львів : Національний університет "Львівська політехніка" ; Інтелект+, 2003. – 190 с. 2. Ковальчук Ю. Я. Елементи податку та проблеми їх законодавчого закріплення // Ю. Я. Ковальчук // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України. – 2006. – Вип. 16.2. – С. 307–313. 3. Дані про виконання дохідної частини загального фонду зведеного бюджету в розрізі адміністративно-територіальних одиниць Харківської області в 2008 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.oga.m.k.ua. 4. Дем'яненко М. Земельний податок у механізмі земельних відносин // М. Дем'яненко // Вісник аграрної науки. – 1994. – № 10. – С. 3–10. 5. Заяць В. М. Роль платежів за землю у формуванні місцевих бюджетів / В. М. Заяць // Фінанси України. – 2006. – № 10. – С. 32–39. 6. Пецькович М. Д. Особливості стягнення земельного податку у суб'єктів малого підприємництва / М. Д. Пецькович // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України. – 2008. – Вип. 18.1. – С. 146–150. 7. Земельний кодекс України від 25.06.1991 р. № 1251-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/Aaws/>. 8. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/Aaws/show/z0047-01>. 9. Про плату за землю : Закон України від 03.07.1992 р. № 2535-XII, втратив чинність 1.01.2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/Aaws/show/z0047-01>. 10. Про систему оподаткування : Закон України від 25.06.1991 р. № 1251-XII, втратив чинність 1.01.2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/Aaws/>. 11. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/Aaws/show/z0047-01>. 12. Дані про виконання дохідної частини загального фонду зведеного бюджету в розрізі адміністративно-територіальних одиниць Харківської області в 2009 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.oga.m.k.ua.